

Noter

Det grundlæggende værk om Genforeningens historie er Troels Finks trebindsværk *Da Sønderjylland blev delt 1918-1920*. Det erstatter alle tidligere fremstillinger.

En betydelig del af kilderne til Genforeningens historie foreligger trykt. Den fyldigste samling med over 400 kilder findes i bind II af Franz von Jessens *Haandbog i det slesvigske Spørgsmaals Historie*. Udenrigsministeriets publikation *Det slesvigske Spørgsmaals diplomatiske Historie 1914-20* fokuserer særligt på de officielle aktstykker. Den franske politiker André Tardieu udgav i samarbejde med Franz von Jessen *Slesvig paa Fredskonferencen*, der imidlertid præges af udgiverens dybe skepsis over for den radikale danske regering Zahle. Betydeligt påvirket af sin udgivers politiske synspunkter er endvidere Karl Alnors ufuldendte *Handbuch zur schleswigschen Frage*, II-III.

Tidsskriftet *Grænsevagten*, redigeret af Vilhelm la Cour, aftrykte fra sin start i efteråret 1918 løbende de vigtigste kilder, herunder talrige klip fra dagspressen. Blandt aviserne er *Flensborg Avis* gjort digitalt let og gratis tilgængelig via hjemmesiden: www.fla.de/eavis.

Rigsarkivet har i anledning af 100-året for Genforeningen udgivet en større digital kildepakke på hjemmesiden:

www.sa.dk/da/undervisningstilbud/videregaende-uddannelser/kildepakker/genforeningen-1920-kildepakke/

Ved følgende litteraturhenvisninger bringes alene forfatterens efternavn og en forkortet titel. For fulde bibliografiske data henvises til litteraturlisten.

Kongen, hesten og sønderjyderne (1-8) Et iscenesat indtog (side 2-8)

Genforeningsfestlighederne i juli 1920 beskrives detaljeret hos Dumreicher, *Genforeningen og Ludvigsen, En Konges Ridt*.

Christian 10.s rolle skildres hos Jespersen, *Rytterkongen*, tilsidesættelsen af H.P. Hanssen hos Schultz Hansen, *H.P. Hanssen og genforeningsfestlighederne*. Jomfru Fannys spådom behandles af Christensen, *Jomfru Fanny*. Myten om den hvide hest undersøges af Barsballe Thyssen, *Christian X og den hvide hest*.

Dybbølfesten med talerne er skildret hos Kaper, *Den største Stund*. Den fulde gengivelse af H.P. Hanssens og Niels Neergaards taler findes i avisen *Hejmdal* 12.7.1920. Johannes Schmidts velkomst er gengivet i *Der Schleswig-Holsteiner* juli 1920.

Folkenes selvbestemmelsesret (8-22) Folkeafstemninger (side 10-11)

Folkeafstemningernes historie undersøges grundigt i Fisch, *Selbstbestimmungsrecht*.

Det slesvig-holstenske spørgsmål (side 11-17)

Den seneste sammenfatning af spørgsmålet gives hos Schultz Hansen og Becker-Christensen, *Sønderjyllands historie 2*, s. 11-136, med henvisninger s. 477-480 (Schultz Hansen).

Centrale kilder i *Kilder til den dansk-tyske grænseregions historie I: De nationale modsætninger 1800-1864*.

Det nordslesvigske spørgsmål (side 17-21)

Den seneste sammenfatning af spørgsmålet gives hos Schultz Hansen og Becker-Christensen, *Sønderjyllands historie 2*, s. 137-231, med henvisninger s. 480-483 (Schultz Hansen).

Centrale kilder i *Kilder til den dansk-tyske grænseregions historie: De nationale modsætninger 1864-1914*.

Om danske sønderjyders stilling til afstemning i 1864, se Schultz Hansen, *Befolkningen*.

Comeback (side 21-22)

Fisch, *Selbstbestimmungsrecht*, s. 144-182. På dansk findes *Wilson's Fred*.

Genforeningens historie (side 23-70)

Det sønderjyske grænsespørgsmål (side 24-35)

Fink, *Sønderjylland delt I*, s. 7-78. Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt*, kapitel 2.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 1-4, 6, 10-12, 14, 18, 21, 24-27, 31-32, 34, 38-41, 47, 50, 58, 59.

H.P. Hanssens dagbog med ugeberetninger, betænkning og taler gengives i hans *Grænsespørgsmaalet*.

Om revolutionen, se Andersen, *Rådsbevægelsen*.

Om Clausen-linjen, se Fink, *Den første streg på kortet*.

Om mødet på Folkehjem, se Jørgensen, *Åbenråresolutionens tilblivelse*.

Om principper for folkeafstemninger, se Rerup, *Territoriale selvbestemmelsesret*.

Grænsestriden begynder (side 35-37)

Fink, *Sønderjylland delt I*, s. 87-109, 127-154. Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt*, kapitel 3.

Fink, *Flensborg-spørgsmålet*.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 42, 51, 60, 63, 73-74, 83, 90, 140.

Kilder til Flensborgbevægelsen, se *Grænsevagten 1918/19*, s. 206-225, 246-293. La Cour, *To Livslinier*, s. 141-181.

Det slesvigske spørgsmål på fredskonferencen (side 37-43)

Fink, *Sønderjylland delt I*, s. 155-208, 232-255, II, s. 11-48. Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt*, kapitel 3.

Tardieu og Jessen, *Slesvig paa Fredskonferencen*.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 69, 72, 97-98, 102-103, 105, 109, 112, 116-117, 122-124, 126, 128, 135, 138, 146-153, 155-158, 162, 167.

Om den dansk-slesvigske delegation, se Hanssen, *Danske Fredsdelegations Rejse*.

Tyske holdninger til grænsespørgsmålet (side 43-47)

Fink, *Sønderjylland delt I*, s. 110-126, 219-231, II, s. 99-111.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 19-20, 22-23, 33, 52-53, 57, 62, 64, 70, 80, 82, 91, 107, 114, 119, 132, 139, 154, 159, 166, 194.

Holdningen blandt borgerlige tyskere, se Lehmann: *Der 'Deutsche Ausschuss'*.

Holdninger i arbejderbevægelsen, se Callesen, *Schleswig-Frage; Rønne, Mellem to fronter; Sørensen, Revolutionen og Magten; Börm, 125 Jahre SPD in Flensburg*.

Om samlingen på tysk side, se Köster, *Kampf um Schleswig*.

Grænsestriden tilspidtes (side 47-50)

Fink, *Sønderjylland delt II*, s. 56-98, 112-162. Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt*, kapitel 4.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 195, 208, 210, 214, 223, 225, 229, 241, 244, 260.

Endvidere talrige meningsytringer i *Grænsevagten 1918/19*.

Økonomisk og social nød i overgangstiden (side 50-52)

Svendsen og Thorsen, *Paa Vej til Danmark*. Fangel, *Haderslev*, s. 398-417.

Andersen, *Folkeafstemning og fødevarerforsyning*.

Den internationale kommission tager over (side 52-54)

Fink, *Sønderjylland delt II*, s. 163-170, 185-203, III, s. 12-18.

Forman, *Internationale kommissions neutraliseringsforanstaltninger*.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 196, 221, 267-276, 278-279, 283.

Om militær besættelse, se Mathiasen, *Franske og engelske besættelsestropper*.

Om frimærker, se Stolz, *Volksabstimmung*.

Folkeafstemningerne (side 54-61)

Fink, *Sønderjylland delt III*, s. 19-54. Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt*, kapitel 4.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 285-292, 297-303, 305, 310, 313, 316, 322, 325. Afstemningsresultater distriktsvis og samlet samme sted s. 501-505 med bilag.

Adriansen og Doege, *Dansk eller tysk?*.

Jebsen, *Als die Menschen gefragt wurden* (fyldig tysksproget analyse) og samme, *Vær tro!* (kortfattet dansksproget do.).

Svendsen og Thorsen, *Tiende Februar*.

La Cour, *To Livslinier*, s. 202-257.

Grænsestriden kulminerer – Påskekrisen (side 61-65)

Fink, *Sønderjylland delt III*, s. 55-104. Kaarsted, *Påskekrisen 1920*. Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt*, kapitel 6.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 318-319, 328, 331, 324-325, 338, 343, 352.

Mod Genforeningen (side 65-69)

Fink, *Sønderjylland delt III*, s. 105-197. Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt*, kapitel 6.

Centrale kilder hos Jessen, *Haandbog slesvigske Spørgsmaal II*, nr. 353-354, 360, 362, 366-367, 378, 385, 387, 389, 394-395, 399-400, 402, 412, 414-415.

Et nyt Europakort (side 69-70)

Der henvises i almindelighed til MacMillan, *Paris 1919* samt til opslag på Wikipedia om folkeafstemninger i Sydsudan, Skotland, Krim, Catalonien.

Genforeningens følger (side 71-86)

Der henvises i almindelighed til Schultz Hansen og Becker-Christensen, *Sønderjyllands historie 2*, s. 262-472, med henvisninger s. 484-489 (Becker-Christensen).

Vedr. Sønderjylland i den danske enhedsstat, se også Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt*, kapitel 5; Fransen, *Harmonisering eller særordning*; Nørr, *Genforeningens bedste gave*; Andersen, *Følte grænse*.

Fejringerne (side 87-99)

Der henvises i almindelighed til Adriansen, *Nationale symboler II*, s. 339-354 og sammes *Erindringssteder i Danmark*, s. 178-188. Endvidere til Röhrig, *Sønderjylland*.

Afstemningsfester, se artiklen "afstemningsfester" i *Sønderjylland A-Å*, s. 15 (Inge Adriansen).

Genforeningsfester 1930 og 1945, se Damkjær, *Til fest på Dybbøl*. Festen i 1945 endvidere *Flensborg Avis* 12.7.1945.

Ingen genforeningsfest på Dybbøl 1950, men flere lokale: *Flensborg Avis* 17., 18., 20. og 21.6.1950.

Genforeningsfesten 1955: *Flensborg Avis* 20.6.1955.

Ingen genforeningsfest på Dybbøl 1960, men flere lokale: *Flensborg Avis* 16. og 18.6.1960.

Jubilæumsbøger: Demuth, *25 Aar under Dannebrog*; Larsen, *Dansk virke i Sønderjylland*; Refslund, *Liv og virke i vort grænseland*.

Genforeningsfesten 1970: *Sønderjylland 1970*.

Genforeningsfesten 1980: *Flensborg Avis* 13. og 16.6.1980.

Genforeningsfesten 1995: 1920 – Genforeningen – 1995: Festlighederne i taler og billeder.